

دانشگاه پیامبر اعظم (ص)

عنوان پودمان :

برنامه ریزی بازدیدهای آموزشی

آرین آرانی

این پودمان بر اساس چارچوب مدارس دوستدار کودک تدوین شده است .

عنوان پودمان :

برنامه ریزی بازدیدهای آموزشی

مروری بر محتوا

محتوای این پودمان شامل : مفاهیم و واژه های کلیدی ، دسته بندی ، برنامه ریزی ، سازماندهی ، مدیریت ، سنجش و ارزیابی بازدیدهای آموزشی است .

تعداد واحد و زمان

۱ واحد نظری (هر جلسه ۲ ساعت آموزشی) مجموعاً ۱۶ ساعت آموزشی .
توصیه می شود ، ۱ واحد عملی نیز منظور گردد .

پیش نیاز

آشنایی با مباحث رشد

اهداف پودمان :

ایجاد توانایی های پایه ای برنامه ریزی ، اجرا و مدیریت و ارزیابی بازدید های آموزشی .

نتایج پودمان

انتظار داریم در پایان دوره دانشجویان قادر باشند :
مفاهیم ، اهداف ، اهمیت و ضرورت برگزاری بازدیدهای آموزشی را توضیح دهند و مثال مناسب ارائه کنند .
نحوه سازمان دهی ، مدیریت و اجرای بازدیدهای آموزشی را بیان کنند .
متناسب با هدف ، بازدید آموزشی مناسب طراحی کنند .
بر اساس تجزیه و تحلیل ، نتایج یک بازدید آموزشی را گزارش کنند .
با چگونگی ارزشیابی از خود ، پوشه کار و مشارکت در ارزشیابی در طول دوره آشنا شوند .

معرفی مختصر بخش ها

- ۱) کلیات (مفاهیم) : شامل : مبانی نظری ، اهمیت و ضرورت ، اصول
- ۲) دسته بندی انواع اردوها و بازدیدهای آموزشی ، شناسایی مکان یا مورد بازدید
- ۳) طرح ریزی بازدید : شامل اهداف ، ویژگی های گروه های سنی ، زمان .
- ۴) اجرا و مدیریت ، گروه و گروههای کوچک ، وظایف مربیان ، تقسیم وظایف .
- ۵) تهیه پرسشنامه اطلاعات فردی ، نگرش سنج ساده ، چک لیست مشاهده ، فرم تهیه گزارش ، خود ارزشیابی _ ارزشیابی مشارکتی _ ارزشیابی پوشه کار
- ۶) ارزشیابی مشارکتی : ارزشیابی پایانی پوشه کار

رویکرد :

رویکرد بر اساس مدرسه دوستدار کودک : توجه به تفاوت های فردی ، تنوع روش های یادگیری و تکالیف ، تنوع متون ، مشارکت در حل مسائل ، تنوع ارزیابی
کارگروهی ، اکتشاف دانش های قراردادی ، روش توضیحی همراه با نمایش ، بازخورد دادن و گرفتن ، تفکر نقادانه ، گزارش دهی ، مشارکت در ارزشیابی ، خود ارزشیابی

سنجش کلاسی طی دوره

پرسش های شفاهی از کلاس . هدف : ارزیابی مداوم و توجه به تفاوت های فردی ، انعطاف پذیری زمان

بررسی برگه خود ارزیابی دانشجویان . هدف : تنوع پاسخدهی ، توجه به تنوع تعابیر ، توجه به آثار پنهان جو کلاسی و جو یادگیری ، توجه به آمادگی و علائق
نقد و داوری سایر دانشجویان از کار افراد . هدف : تفکر انتقادی ، توجه به تنوع تعابیر
مشاهده کار گروهی . هدف : توجه به تفاوت های فردی و مشارکت
رویکرد ارزشیابی در طول دوره اصلاحی و مبتنی بر بازخورد است . برگه خود ارزشیابی قابل نمره گذاری نیست . مشاهدات برای هدایت و بازخورد به کار گرفته می شود.

ارزشیابی پایانی

پوشه کار گروهی و میزان مشارکت هر فرد در آن و پوشه کار فردی . ملاک قبولی : کسب % ۶۰ درصد نمره کامل است . هدف : مشارکت اصلاحی و انتقادی در ارزشیابی پوشه کار . وجود تنوع تکلیف و شیوه ارائه در تنظیم پوشه کار .

ارزشیابی تدریس و برنامه

مشاهده در طول دوره انجام می شود .
بررسی پاسخ هایی ارائه شده در ارزشیابی تکوینی
بازبینی و بررسی پوشه های کار دانشجویان .
بررسی کلی ارزشیابی های فردی دانشجویان از کلاس ، محتوا و ... اطلاعات لازم را برای شناسایی نقاط قوت و ضعف تدریس فراهم می کند .
تجزیه و تحلیل سواها و برنامه های تدوین شده به منظور اصلاح نتایج ، رفع کاستی های آموزش در نیمسال بعدی

منابع و مأخذ : الفبایی

احمد وند ، آشنایی با فعالیت های تربیتی و اجتماعی . ناشر پیام نور . ۱۳۷۴
بیلر ، رابرت . کاربرد روان شناسی در آموزش . ترجمه پروین کدیور . مرکز نشر دانشگاهی . ۱۳۷۱
صفوی ، امان اله . کلیات روشها و فنون تدریس ، نشر شرکت چاپ کتب درسی . ۱۳۸۰
فتحی واجارگاه ، کورش و نصری ، حسن . مبانی مدیریت و برنامه ریزی اردو . نشر فاخر
کریمی ، قاسم و سبزه پرور ف پروانه . اردوی تربیتی ، چگونه و با کدام برنامه . انتشارات قدیانی . ۱۳۸۱
ملکی ، حسن قاسم . آشنایی با فعالیت های تربیتی اجتماعی _ فعالیت های فوق برنامه . ناشر آبیژ . ۱۳۸۵
یزدان پماه ، علی نقی . پورصفر ، محمد و امینی ف اسدالله . رهنمود برگزاری اردوها و بازدیدهای دانش آموزی . موسسه فرهنگی منادی تربیت . ۱۳۸۳

مرکز تربیت معلم شهید مدنی www.tmm.ir

<http://www.Riazilog.com>

دانشگاه گیلان <http://www.Ofg.ir>

جعفر فاطمی نوش آبادی <http://www.Isfedu.com>

سید جواد سیدی آرانی در چهارشنبه سوم مرداد <http://www.sjsa.blogfa.com/post-9.aspx>

دکتر حسین حاتمی hosinhatami.blogfa.com

جلسه یکم یک و نیم جلسه : ۳ ساعت آموزشی

عنوان : کلیات (مفاهیم و اصطلاحات)

شرح عنوان :

در این بخش مفاهیم ، مبانی نظری ، اهمیت و ضرورت ، اصول اساسی بازدید آموزشی مطرح می شود .

نتایج یادگیری

در پایان آموزش دانشجویان باید بتوانند :

الف) ضرورت و اهمیت بازدید های آموزشی را توضیح دهند .

ب) هریک از مفاهیم را تعریف کنند ، مثال بیاورند ، مقایسه کنند .

پ) اصول اساسی یک بازدید آموزشی را معرفی کنند .

فعالیت ها

فعالیت ۱-۱: تعریف بازدید آموزشی

شرح فعالیت : شرکت کنندگان در جلسه در گروه های پنج نفری بازدید آموزشی را تعریف می کنند . و به کلاس گزارش می کنند .

فعالیت ۱-۲: تعیین اهمیت و ضرورت بازدید های آموزشی .

شرح فعالیت : گروه ها فهرستی از ضرورت های وجود بازدید آموزشی را تهیه و به کلاس گزارش می کنند .

فعالیت ۱-۳: تعیین اصولی که در یک بازدید آموزشی رعایت آنها ضرورت دارد .

شرح فعالیت : گروهها فهرستی از اصول لازم ارایه در بازدید های آموزشی می نویسند . به کلاس گزارش می کنند .

فعالیت ۱-۴ : جمع بندی

شرح فعالیت : بحث گروهی درباره سه فعالیت فوق

رویکرد :

توضیحی ، بحث فردی ، تعامل گروهی . مشارکت دانشجویان در ارزشیابی و خود ارزشیابی

فعالیت خارج از کلاس :

توجه فعالیت های زیر را در برگه A4 انجام داده و در یک پوشه برای ارزیابی نگهداری کنید .

الف) تعریفی برای بازدید های آموزشی ، در یک صفحه A4 بنویسید . ب) نقد خود را برای تعریف بنویسید . پ) مقاله ای در دو صفحه با عنوان "بازدید های آموزشی چگونه می تواند به بهتر شدن شرایط یاددهی _ یادگیری کمک کند ." تهیه کنید . ت) اصولی که برای یک بازدید آموزشی لازم ارایه است ، فهرست کنید .

سنجش کلاس و ارزیابی تدریس :

ارزشیابی تکوینی ، گفتگو ها و پرسش های کلاسی ، برگه خود ارزیابی و بازخوردهای آن ، پوشه کار ، توصیه می شود چک لیست مشاهده فعالیت افراد در گروه به موارد فوق اضافه گردد .

۱ ساعت آموزشی

جلسه دوم:

عنوان: انواع بازدید های آموزشی

شرح عنوان:

دسته بندی بازدیدها از نظر: زمان، محتوا، سن، جنس، اهداف، مواد درسی، مکان مورد نظر است.

نتایج یادگیری:

در پایان آموزش دانشجویان باید بتوانند:

الف) بازدیدها را دسته بندی کنند.

ب) برای انواع بازدیدها کاربرد ذکر کنند.

فعالیت ها

فعالیت ۱-۲: فهرست کردن انواع بازدیدها بر اساس مکان و دسته بندی آنها.

شرح فعالیت: افراد حاضر مکانهایی را که برای بازدید می شناسند، یا مناسب می دانند، بیان می کنند.

فعالیت ۲-۲: دسته بندی بازدیدها حسب موارد شرح عنوان.

شرح فعالیت: افراد در گروه به دسته بندی بازدیدها می پردازند.

رویکرد:

بارش فکری. کار گروهی.

فعالیت خارج از کلاس:

الف) دسته بندی انواع بازدیدها را که مناسب دیده اند، مکتوب می کنند. ب) برای برای دسته بندی که مناسب دیده اند استدلال می نویسند.

سنجش کلاس و ارزیابی تدریس:

گفتگوها و پرسش های کلاسی. توصیه می شود چک لیست مشاهده فعالیت افراد در گروه به موارد فوق اضافه گردد.

۲ ساعت آموزشی

جلسه سوم:

عنوان: گروه های سنی

شرح عنوان:

شناسایی اجمالی با گروههای سنی

پیش نیاز

آشنایی با نظریه های رشد

نتایج یادگیری:

در پایان آموزش دانشجویان باید بتوانند:

الف) برای هر گروه سنی فهرستی از بازدیدهای مناسب را تهیه کنند.

فعالیت ها

فعالیت ۱-۳: شناسایی بازدید متناسب با هر گروه سنی

شرح فعالیت: هر گروه _ در ادامه فعالیت جلسه قبل و مطالعه پیوست ۳ _ فهرستی برای بازدید هر گروه سنی تهیه کنند. به کلاس گزارش کنند.

رویکرد:

فعالیت فردی، تعامل گروهی، توضیح،

فعالیت خارج از کلاس:

از هر فرد خواسته می شود. الف) با مراجعه به نقشه، اداره میراث فرهنگی، بروشورها، اداره صنایع، منابع طبیعی و ... فهرستی از فرصت ها و قوت های موجود در منطقه خود را تهیه کند. ب) موارد فهرست شده در بند الف را به نحو مستدل دسته بندی کند.

سنجش کلاس و ارزیابی تدریس:

گفتگو ها و پرسش های کلاسی. توصیه می شود چک لیست مشاهده فعالیت افراد در گروه به موارد فوق اضافه گردد.

۲ ساعت آموزشی

جلسه چهارم:

عنوان: اهداف

شرح عنوان:

شناسایی اجمالی با اهداف .

پیش نیاز

آشنایی با هدف ها آموزشی و تربیتی

نتایج یادگیری:

در پایان آموزش دانشجویان باید بتوانند:

الف) هدف تعیین کنند.

فعالیت ها

فعالیت ۱-۴: شناسایی اهداف بازدید و اردو

شرح فعالیت: هر گروه _ در ادامه فعالیت جلسه قبل و مطالعه پیوست ۴ _ فهرستی از اهداف بازدید تهیه ، به کلاس گزارش می کنند .

رویکرد:

فعالیت فردی ، تعامل گروهی ، توضیح

فعالیت خارج از کلاس:

از هر فرد خواسته می شود . الف) با مراجعه به نقشه ، اداره میراث فرهنگی ، بروشورها ، اداره صنایع ، منابع طبیعی و ... فهرستی از فرصت ها و قوت های موجود در منطقه خود را تهیه کند . ب) موارد فهرست شده در بند الف را به نحو مستدل دسته بندی کند . پ) فهرستی از مشکلات و موانع برگزاری بازدید ها و اردو ها فراهم کنید تا در جلسه آینده مورد بحث قرار دهیم .

سنجش کلاس و ارزیابی تدریس:

گفتگو ها و پرسش های کلاسی . توصیه می شود چک لیست مشاهده فعالیت افراد در گروه به موارد فوق اضافه گردد .

۶ ساعت آموزشی

جلسه پنجم:

عنوان: طرح ریزی بازدید

شرح عنوان:

برنامه ریزی یک بازدید و یک اردو شامل: گروه سنی، مورد بازدید و یا اردو، تبیین اهداف، تمهیدات، برنامه بازدید و یا اردو و ارزیابی آن.

نتایج یادگیری:

در پایان آموزش دانشجویان باید بتوانند:
الف) یک بازدید و یک اردو را برنامه ریزی کنند.

فعالیت ها

فعالیت ۱-۵: شناسایی مشکلات موجود

شرح فعالیت: مشکلات شناسایی شده افراد روی تخته ارائه می شود.

فعالیت ۲-۵: انتخاب گروه سنی، مورد بازدید و تبیین اهداف

شرح فعالیت: هر گروه در ادامه فعالیت جلسه قبل و مطالعه پیوست ۴ _ پس از انتخاب گروه سنی و مورد بازدید یا اردو، هدفهایی که مورد نظر است را می نویسند.

فعالیت ۳-۵: شناسایی تمهیدات

شرح فعالیت: هر گروه در ادامه فعالیت قبلی _ پس از تعیین تمهیدات، آن ها را اولویت بندی کرده و با ذکر شرح، به کلاس گزارش می کنند.

فعالیت ۴-۵: تعیین هزینه ها و امکانات مورد نیاز

شرح فعالیت: هر گروه در ادامه فعالیت قبل و مطالعه پیوست _ برآورد هزینه، نیروی انسانی و تجهیزات می کند. به کلاس گزارش می کنند.

فعالیت ۵-۵: تعیین برنامه اجرایی بازدید یا اردو

شرح فعالیت: هر گروه در ادامه فعالیت قبل و مطالعه پیوست _ برنامه اجرایی را نوشته. به کلاس گزارش می کند.

فعالیت ۶-۵: تهیه شرح وظایف انسانی افراد اردو یا بازدید

شرح فعالیت: هر گروه در ادامه فعالیت قبل و مطالعه پیوست _ شرح وظایف، مسولیت ها، بایدها و نبایدهای را برای هر دسته از نیروی انسانی که اردو یا بازدید، حضور دارد، تعیین می کنند.

فعالیت ۷-۵: تهیه نظام ارزشیابی فعالیت های بازدید و اردو

شرح فعالیت: هر گروه در ادامه فعالیت قبل و مطالعه پیوست _ نظام ارزشیابی اردو یا بازدید را تعریف و به کلاس گزارش می کنند.

رویکرد:

تعامل گروهی، توضیح

سنجش کلاس و ارزیابی تدریس:

گفتگو ها و پرسش های کلاسی. توصیه می شود چک لیست مشاهده فعالیت افراد در گروه به موارد فوق اضافه گردد.

ارزشیابی پایانی

مدت : حداکثر ۲ ساعت

شرح عنوان :

این جلسه به فعالیت ارزشیابی مشارکتی و تمرین ان اختصاص دارد .

هدف :

هدف از اجرای آزمون بررسی میزان تحقق انتظارات دوره و بررسی وضعیت دانش آندوخته شده در طول پودمان و رده بندی دانشجویان است و تصمیم گیری برای ارتقای آنان است .

نتایج یادگیری :

در پایان آموزش دانشجویان باید بتوانند :
الف) حداقل دو طرح گروه های دیگر را نقد و بررسی کرده و برای اصلاح آن رهنمود بدهند .
ب) پوشه خود را بازنگری کرده و جهت ارزیابی نهایی در اختیار مدرس دوره قرار دهند .

فعالیتها:

فعالیت ۱-۶ : ارزیابی طرح های دو گروه دیگر
شرح فعالیت : هر گروه ارزشیابی دو طرح را متقبل می شود و تلاش می کند تا نقاط قوت و ضعف طرح را با دلیل تبیین کند و فرصتی ایجاد کند تا دو گروه دیگر حداکثر امتیاز از ارزشیابی پایانی را اخذ کنند .

فعالیت ۲-۶ : بازنگری و تکمیل پوشه کار
شرح فعالیت : گروه ها فرصت دارند تا طرح خود را بازنگری و در صورت لزوم ، اصلاح کنند .

فعالیت خارج از کلاس :

گروه ها یک هفته فرصت دارند تا طرح نهایی و فعالیت های خارج از کلاس فردی را جهت تعیین امتیاز ، به مدرس دوره ارائه کنند .

ملاک ارزشیابی

گروهی ۵۰ امتیاز

نمره ممتاز ۵۰ : طرح کاملی که خوب سامان داده شده باشد ، وضع ظاهری خوشایند ، رعایت اصول نگارش ، محتوایی فراتر از انتظارات و اهداف دوره را نشان دهد . داوری هایی که به بهبود و اصلاح پوشه دیگران کمک کرده باشد .
نمره خیلی خوب ۴۵-۴۰ : پوشه کامل ، خوب سامان داده شده ، وضع ظاهری مطلوب ، ارائه کارهایی صحیح در حد خواسته دوره ، ارائه شواهدی که نشاندهنده اصلاح نقاط ضعف باشد . نقدهایی که با حوصله و دقت انجام شده باشد .
نمره خوب ۳۰-۴۰ : پوشه کامل ، خوانا ، وضع ظاهری قابل قبول ، اصلاح حداقل ۶۰ درصد نقائص . سهم داشتن در اصلاح پوشه دیگران
نمره ضعیف : پوشه کامل ، وضع ظاهری نامطلوب ، کارهای اصلاح نشده ، داوری هایی ضعیف

فردی ۳۰ امتیاز

امتیاز ۳۰ : فعالیت های خارج از کلاس ، که خوب سامان داده شده باشد ، وضع ظاهری خوشایند ، رعایت اصول نگارش ، محتوایی فراتر از انتظارات و اهداف دوره را نشان دهد . مشارکت هایی که به بهبود و اصلاح کار گروه کمک کرده باشد .
امتیاز ۲۵-۲۹ : فعالیت های خارج از کلاس ، که خوب سامان داده شده باشد ، وضع ظاهری خوشایند ، رعایت اصول نگارش ، محتوایی در حد انتظارات و اهداف دوره را نشان دهد . وجود مشارکت در کار گروهی .

داوری گروه های دیگر ۲۰ امتیاز

پیوست ۱: تعاریف و مفاهیم

گردش علمی یا فعالیت تجربی از کلاس، کاری است علمی که بیرون از کلاس، آزمایشگاه یا کتابخانه صورت می گیرد و شامل مطالعات مستقیم و دست اول درباره یک مسئله، جمع آوری اطلاعات از طریق مشاهده، اندازه گیری، نمونه برداری و مصاحبه و سایر فنون می باشد (صفوی ۱۳۷۲).

به فعالیت دسته جمعی گروهی از دانش آموزان اطلاق می شود که با اهداف از پیش تعیین شده با برنامه ریزی مشخص جهت آشنایی و شناخت یک یا چند بعد از ابعاد گوناگون امور فرهنگی، علمی، هنری، تاریخی، اجتماعی، و مذهبی انجام می پذیرد که برای انجام این فعالیت غالباً دانش آموزان از محیط مدرسه خارج می شوند. (یزدان پناه و همکاران. ص ۵۹)

گردش علمی، مشاهده و آزمایشی است که در محیط خارج از کلاس انجام می گیرد. (روش تدریس علوم تجربی. به نقل از ملکی. ص ۱۶۶)

گردش علمی یا فعالیت تجربی خارج از کلاس درس، کاری است عملی که بیرون از کلاس، آزمایشگاه یا کتابخانه صورت می گیرد و شامل مطالعات مستقیم و دست اول درباره مساله، جمع آوری اطلاعات از طریق مشاهده، پرسشنامه، مصاحبه، اندازه گیری، نمونه برداری و سایر فنون تحقیقی می باشد، از این طریق در مورد اعتبار فرضیه ها، تشخیص تغییرات یا درستی و صحت شرایط و موقعیت ها اطمینان حاصل می شود. (صفوی، ص ۱۰۱)

بازدید و گردش علمی یک سفر آموزشی است که از پیش به دقت طراحی و برنامه ریزی شده است و طی آن گروهی از دانش آموزان به مشاهده مستقیم مکان، شیء، پدیده و یا سیستمی می پردازند و از طریق مشاهده مستقیم، اطلاعات دست اول را کسب می کنند. (احمدوند و همکاران. ص ۴۰)

گردش علمی: گردشی می باشد که دارای هدف خاصی بوده و به منظور اکتشاف و شناسایی محیط طبیعی و اجتماعی در خارج از کلاس درس به عمل می آید و وجود هدفی خاص آن را از گردش تفریحی متمایز می نماید. (ملکی. ص ۱۷۰)

تعریف: «گردش علمی یا فعالیت تجربی خارج از کلاس، کاری است عملی که بیرون از کلاس، آزمایشگاه یا کتابخانه صورت می گیرد و شامل مطالعات مستقیم و دست اول درباره یک مسئله، جمع آوری اطلاعات از طریق مشاهده، پرسشنامه، مصاحبه، اندازه گیری، نمونه برداری و سایر فنون تحقیقی می باشد، تا از این طریق در مورد اعتبار فرضیه ها، تشخیص تغییرات یا درستی و صحت شرایط و موقعیتها اطمینان حاصل شود.» فضای آزاد و بدون سقف بهترین آزمایشگاه طبیعی برای کودک است. (وبلاگ حاتمی)

اردو به فعالیت تربیتی سازمان یافته دانش آموزی اطلاق می شود که در خارج از مدرسه با اجرای برنامه های گروهی تحت نظارت و هدایت مربی در زمان معین به منظور رشد و شکوفایی استعدادهای آنان در اردوگاههای دانش آموزی و یا طبیعت مناسب طبق مجوزهای صادره از مراجع ذیربط برگزار می شود. (یزدان پناه. ص ۱۲)

اردو فعالیتی گروهی در محیطی مناسب با توجه به اهداف معین و مشخص خارج از محیط آموزش (احمدوند. ص ۵۹)

اردو عبارت است از تجمع گروهی خاص در مکان مشخص در جهت تحقق هدفهای پیش بینی شده. (احمدوند، ص ۵۹)

اردو به فعالیت تربیتی سازمان یافته دانش آموزی اطلاق می شود که در خارج از مدرسه با اجرای برنامه های گروهی تحت نظارت و هدایت مربی در زمان معین به منظور رشد و شکوفایی استعدادهای آنان در اردوگاههای دانش آموزی و یا طبیعت مناسب طبق مجوزهای صادره از مراجع ذیربط برگزار می شود. (یزدان پناه و همکاران. ص ۱۲)

اردو فعالیتی سازمان یافته است که به صورت گروهی با برنامه معین (تفریحی، سرگرمی، ورزشی، هنری، ...) و اهداف مشخص، تحت نظارت و هدایت مربی در زمانی کوتاه و در محیطی خارج از محدوده فعالیت روزمره (مانند اردوگاههای تربیتی، گردشگاهها و ...) به منظور رشد و شکوفایی استعدادها، ارتقای اوانمندی ها و ایجاد شور و نشاط برگزار می گردد. (شورجی. به نقل از ملکی، ص ۱۸۰)

اردو به فعالیتی اطلاق می شود که توسط گروهی از دانش آموزان (افراد) تحت نظر مربیان خود با اهداف و برنامه های خاص و سازماندهی مشخص در فضایی خارج از محیط آموزشگاه مربوط در دامن بکر طبیعت صورت پذیرد. (نصیری. به نقل از ملکی، ص ۱۸۰).

اردو سفر گروهی از افراد است که تحت نظر مسوول و مربیان با اهداف آموزشی، تشکیلاتی، فرهنگی، سیاحتی، زیارتی، و ... انجام می گیرد. (هلال احمر. به نقل از ملکی، ص ۱۸۰)

تجمع گروهی از دانش آموزان در مکان خاصی که اصطلاحاً اردوگاه نامیده می شود. در جهت نیل به هدف های پیش بینی شده، خارج از چارچوب رسمی کلاس و مدرسه. (عمارلو. به نقل از ملکی، ص ۱۸۰)

اردو آزمایشگاه و محل اثبات فرضیه ها و تثبیت ارزشهای تربیتی است. (زاهدی. به نقل از ملکی، ص ۱۸۰)

اردو به فعالیت پرورشی گفته می شود که برای تعداد معینی از دانش آموزان تحت نظارت و هدایت معلمان و مربیان دارای شرایط با اهداف، برنامه، سازماندهی، زمان و جمعیت سنی آموزش و پرورش برگزار می گردد. (شیوه نامه اجرایی اردو و بازدید و دانش آموزی، ص ۸)

اردو سفر دسته جمعی گروهی از دانش آموزان یا دانشجویان با مقاصد علمی، آموزشی، فرهنگی، زیارتی، سیاحتی و ورزشی می باشد که با مجوز ذیربط برگزار می شود. (شورای عالی انقلاب فرهنگی، سال ۱۳۸۲)

پیوست ۲: اصول

کریمی و سبزه پرور موارد زیر را به عنوان اصول برنامه ریزی و مدیریت اردو ذکر می کنند:

۱) آزادی و اختیار. ۲) شادی و خوشحالی ۳) حاکمیت روح دینی و اخلاق و احکام اسلامی ۴) برخورد بر اساس ویژگیهای سنی دانش آموزان ۵) نظافت، انضباط و رعایت مقررات ۶) اجتناب از برگزاری کلاسهای درس مستقیم (کریمی و سبزه پرور، صص ۲۱-۲۶)

ملکی اصول موفقیت اردو را به شرح زیر معرفی می کند:

۱) احساس مسوولیت نمودن ۲) اصل اعتقاد به سلسله مراتب سازمانی ۳) اصل اعتقاد به مشارکت، همکاری، تعاون ۴) اصل فعالیت و پویایی ۵) اصل اعتقاد به مشورت ۶) اصل هدفمندی ۷) اصل رعایت بهداشت ۸) اصل خوشرویی ۹) اصل پایبندی به نظم و انضباط ۱۰) اصل پرهیز از دخالت در وظیفه دیگران ۱۱) اصل اجرای ارزشیابی ۱۲) اصل حرفه ای بودن مربیان ۱۳) اصل هماهنگی ۱۴) اصل رعایت عدالت ۱۵) اصل بهره گیری از تقویت پته ای (ملکی، صص ۱۸۷-۱۹۲)

پیوست ۳: شناخت کودک

قبل از دبستان و کودکستان

خصوصیات بدنی

- ۱- کودکان قبل از دبستان فوق العاده پر جنب و جوشند. این کودکان کنترل بدنی خوبی دارند. از فعالیت، برای نفس آن لذت می برند.
- ۲- کودکان کودکستانی، به دلیل تمایل به حداکثر فعالیت در هر دوره بازی، به دوره های متعدد استراحت نیازمندند. آنها معمولاً نیاز به استراحت را تشخیص نمی دهند.
- ۳- ماهیچه های بزرگ کودکان، رشد یافته تر از ماهیچه های انگشتان و دستهای آنان است. بنابراین ممکن است در انجام کارهایی مانند بستن بند کفش، دکمه لباس و کارهای ظریف بی مهارت و ناتوان باشند.
- ۴- برای کودکان کودکستانی تمرکز بر اشیای کوچک مشکل است، از این رو ممکن است هماهنگی دست و چشم آنها کامل نباشد.
- ۵- اگرچه بدن کودکان انعطاف پذیر است، استخوانهایی که مغز را محافظت می کند، هنوز نرم است. مراقبت و پرهیز از هرگونه ضربه به سر، به ویژه در مشاجرات کودکان ضرورت دارد.
- ۶- اگر چه پسرها از نظر جثه بزرگترند، رشد دخترها در سایر زمینه ها، مخصوصاً در مهارتهای حرکتی ظریف، جلوتر است. باید از مقایسه ها و رقابتهایی که متضمن تفاوت دو جنس است پرهیز کرد.
- ۷- عادت استفاده از یک دست در اکثر آنان ایجاد شده و نود درصد آنان از دست راست استفاده می کنند.

خصوصیات اجتماعی

- ۱- بیشتر کودکان، یک یا دو دوست بسیار نزدیک دارند، ولی این دوستیها به سرعت تغییر می کند. کودکان کودکستانی از نظر اجتماعی کاملاً انعطاف پذیر به نظر می رسند، معمولاً مایلند و می توانند با بیشتر کودکان کلاس بازی کنند.
- ۲- گروههای بازی معمولاً کوچک است و چندان سازمان یافته نیست، بنابراین به سرعت تغییر می کند. از این که کودکان پیوسته از فعالیتی به فعالیت دیگر بپردازند، نباید نگران بود، این امر عادی است. اصرار بر پشتکار ممکن است مانع رفتار سازنده و یا

باعث رفتار مخرب شود .

- ۳- نزاع زیاد اتفاق می افتد ولی معمولا کوتاه است و به سرعت فراموش می شود . حتی الامکان کمتر مداخله کنید . در صورت اجبار به مداخله ، به جای نقش داور و خاتمه دهنده دعوا ، به ارائه راه حل های دیگر بپردازید .
- ۴- آگاهی از نقش جنسی شروع می شود .

خصوصیات عاطفی

- ۱- کودکان کودکستانی عواطف خود را آزادانه و آشکار ابراز می کنند . بروز ناگهانی خشم نیز فراوان است . احتمال بروز ناگهانی خشم وقتی بیشتر است که کودکان خسته یا گرسنه باشند یا با مداخله بیش از حد بزرگترها روبرو شوند . (گودیناف ، ۱۹۳۱)
- ۲- کودکان قبل از دبستان به دلیل روبه رویی با بسیاری از موقعیتهای جدید و عجیب و هم چنین به دلیل داشتن قوه تخیل فعال ، ممکن است ترسهای زیادی داشته باشند که بعضی از آنها بسیار غیر منطقی است
- ۳- حسادت در بین همکلاسان در این سن تقریبا عادی است ، زیرا کودکان در این دوره عواطف شدیدی درباره معلمان خود دارند و فعالانه به دنبال تاییدند . به همه یکسان توجه کنید و مراقب باشید که تشویق کردن یک کودک موجب رنجش کودکان دیگر نباشد . مراقب باشید که از این ویژگی کودکان برای خبرچینی استفاده نشود .

خصوصیات ذهنی

- ۱- کودکان کودکستانی مهارت خوبی در زبان دارند . بیشتر آنان صحبت کردن به ویژه در برابر گروه را دوست دارند . دادن وقت مساوی تدبیر خوبی است ، اما بسیاری از کودکان به کمک نیاز دارند که شنونده خوبی باشند .
- ۲- قدرت تخیل و خلاقیت در این دوره به اوج می رسد . اغلب مردم این استعداد را با افزایش سن از دست می دهند ، باید پرورش آن را تا حد ممکن در این گروه سنی تشویق کرد . با وجود این بعضی از کودکان ممکن است چنان خیال پرداز باشند که بین واقعیت و تخیل فرقی قائل نشوند که این امر می تواند به مشکلات سازگاری در کودک بیانجامد . باید میان خیال پردازی در این گروه سنی و دروغ گویی تمیز قائل شد .

دوره اول ابتدایی : ۶ تا ۹ سالگی

خصوصیات بدنی

- ۱- کودکان این سن هنوز هم بیش از حد فعال هستند و چون برای اولین بار مجبور می شوند که به صورت نشسته فعالیت کنند ، انرژی خود را به شکل عادات عصبی چون جویدن مداد ، مکیدن انگشت ، پیچ دادن مو صرف کنند .
- ۲- کودکان این دوره نیز به زمانهایی برای استراحت نیاز دارند ، زیرا در نتیجه فعالیتهای بدنی و فکری زود خسته می شوند .
- ۳- کنترل عضلات بزرگ هنوز بر عضلات کوچک برتری دارد . برای اکثر کودکان به ویژه پسرها ، کارکردن با مداد با اشکالاتی همراه است .
- ۴- چشمها تا حدود هشت سالگی به انطباق کامل نمی رسند . بیشتر کودکان این دوره در تمرکز بر اشیا و یا نوشته های کوچک مشکل دارند .
- ۵- بیماریهای عمومی دوران کودکی غالبا در این سنین پیش می آید .
- ۶- فعالیتهای بدنی کودکان در این سن بیش از حد است و از کنترل بدنی خوبی برخوردارند . اطمینان قابل ملاحظه ای به مهارتهای خود دارند که اغلب باعث می شود تا خطرات فعالیت های جسورانه خود را کمتر از آنچه هست پیش بینی کنند

خصوصیات اجتماعی

- ۱- کودکان در این مرحله در گزیدن دوستان خود سختگیری بیشتری می کنند . آنها احتمالا یک دوست صمیمی کم و بیش دائم دارند و ممکن است یک دشمن نیمه دائم نیز داشته باشند . مراقب نزاعهای دیرپا باشید .
- ۲- کودکان سالهای آخر این دوره ، به بازیهای سازمان یافته در گروههای کوچک علاقه مندند ، ولی ممکن است به قواعد

- بازی بیش از حد اهمیت دهند .
- ۳- دعوها هنوز هم بسیار است و در آنها کلمات بیشتر از تهاجم بدنی به کار می رود ، ولی بیشتر پسرها همچنان به مشت زدن ، گلاویز شدن و هل دادن می پردازند .
- ۴- رقابت کودکان افزایش می یابد و لاف زدن معمول می شود . کودکان را به رقابت با خودشان تشویق کنید . کودکان را تشویق کنید که بازنده های خوب و برنده های متواضعی باشند .
- ۵- پسران و دختران در کارهای مدرسه و بازی علائق متفاوتی نشان می دهند . مقدار این تفاوت به طور قابل ملاحظه ای متغیر است .

خصوصیات عاطفی

- ۱- کودکان این سن تدریجا از احساسات دیگران آگاه می شوند . متاسفانه ، این باعث می شود که با انگشت گذاشتن بر نقاط حساس دیگران آنها را به شدت بیازارند ، بدون این که تشخیص دهند که حمله آنها تا چه اندازه می تواند مخرب باشد . گاهی اذیت کردن یک کودک ، سرگرمی یک گروه می شود ، مناسب است به طور خصوصی با رهبر گروه صحبت کنید .
- ۲- دانش آموزان دوره ابتدایی به انتقاد و تمسخر حساسند و ممکن است در پذیرفتن شکست با مشکلاتی روبرو شوند ، کودکان این سن به تشویق و توجه زیاد نیاز دارند .
- ۳- کودکان این دوره علاقه دارند که معلم را خشنود کنند . دوستدار کمک کردن هستند ، از مسوولیت لذت می برند و مایلند تکالیف خود را خوب انجام دهند .

خصوصیات ذهنی

- ۱- کودکان این دوره علاقه زیادی به یادگیری دارند .
- ۲- در این سن کودکان حرف زدن را دوست دارند و مهارتشان در آن به مراتب بیش از نوشتن است . آنها علاقه وافری به پاسخگویی دارند و معمولا این کار را بدون توجه به دانستن جواب صحیح انجام می دهند . بر خلاف دوره دبیرستان ، تذکر مکرر این که نوبت را رعایت کنند و شنونده خوبی باشند ضرورت دارد .
- ۳- وقتی کودکان قدرت لغات را کشف کنند ، از کلمات ریچک استفاده می کنند . آنها می دانند که دیگران در مقابل این طرز صحبت کردن عکس العمل نشان می دهند ، ولی دقیقا نمی دانند که چرا چنین است . بهترین روش ، نشنیدن کلمات ریچک است اما اگر تکرار شود ، صحبت با رهبران گروهها می تواند مفید باشد . گفتن قاطعانه این که این کلمات برای شنونده خوشایند نیست و نباید به کار برده شود کفایت می کند ، ورود به چرایی ناخوشایند بودن این کلمات توصیه نمی شود .
- ۴- مفاهیم صحیح و ناصحیح به تدریج توسعه پیدا می کند . ابتدا این مفاهیم به اعمال خاصی مربوط است و به تدریج عمومیت پیدا می کند . مفهوم عدالت به نظر بزرگ می رسد و شکایت از این که " این حقه بازی است " ، " این نامردی است " کرارا به گوش می رسد . میل به لو دادن دیگران ممکن است بخشی از جریان توجه شدید به قوانین باشد . چون درک مفاهیم انتزاعی برای این گروه سنی دشوار است ، بهترین راه کمک به این کودکان در زمینه درک مفاهیم اخلاقی ، هنگامی است که آن عمل در حال اتفاق افتادن باشد .

دوره دوم ابتدایی و اول راهنمایی: ۹ تا ۱۲ سالگی

خصوصیات بدنی

- ۱- نزد بیشتر دختران و آن عده از پسران که بلوغ را زودتر آغاز کرده اند ، جهشی در رشد دیده می شود . دختران بین سنین یازده تا چهارده سالگی ، به طور متوسط بلندتر و سنگین تر از پسرهای هم سن خود هستند . (اولسون و هیوز ، ۱۹۵۰)
- ۲- غالب دخترها به بلوغ جنسی می رسند . خصوصیا ثانوی جنسی تدریجا ظاهر می شود . توجه و کنجکاوی در مورد جنسیت ، مخصوصا بین دخترها ، تقریبا همگانی است . چون بلوغ جنسی به سازگاریهای شدید و جدی بیولوژیکی و روانی نیاز دارد ،

- کودکان نگران و کنجکاوند . بدیهی است که سوالات مربوط به جنسیت ، نیازمند پاسخ های درست و منطقی است . لازم است با بهره گیری از منابع و افراد صاحب صلاحیت ، به سوالات کودکان پاسخ داده شود .
- ۳- هماهنگی ظریف حرکتی ، بسیار خوب است ، بنابراین کارکردن با اشیاء کوچک برای بیشتر کودکان لذت بخش است .
- ۴- رشد استخوانها هنوز کامل نیست و از این رو استخوانها و رباط های کودک تحمل فشار زیاد را ندارند . به هنگام زورآزمایی پسران ، آنها را به رقابتهایی که متضمن مهارتهای هماهنگ است تشویق کنید . در بازیهای گروهی ، پستهایی که نقش خسته کننده دارند ، مثل هافبک را نوبتی کنید .
- ۵- پسرها قدرت و تحمل زیادی پیدا می کنند و از بازیهای خشن چنان لذت می برند که گاهی به خود صدمه می زنند . نمایش های مردانگی پسرها تا موقعی که بیش از حد هیجانی و غیر قابل کنترل نشده است ، بهتر است نادیده گرفته شود . به هر حال بهتر است برای آنان دلایل خطرناک بودن و یا احمقانه بودن برخی از این بازیها گفته شود . پسرها را تشویق کنید که مردانگی خود را در بازی و ورزش نشان دهند .

خصوصیات اجتماعی

- ۱- گروه همسالان تدریجا مقتدر تر می شود و به عنوان منبع اصلی استانداردهای رفتاری و تشخیص پیشرفت جانشین بزرگسالان می شود . گاهی کودکان تمایل دارند که خود را در گروه نشان بدهند . . برای مثال دست به دزدی از مغازه ای بزنند .
- ۲- علائق دخترها و پسرها ، به تدریج تفاوت بیشتری پیدا می کند . نزاع بین دو جنس احتمالا به صورت توهین به یکدیگر ، رقابتهای درسی ، ورزشی و غیره در می آید .
- ۳- بازیهای گروهی مورد توجه قرار می گیرد و روحیه کلاسی قویتر می شود .
- ۴- شیدایی و قهرمان پرستی در این سن معمول است . گاهی معلم بت شاگردان است . فوتبال ، تلوویزیون ، نوارها ، هنرپیشه ها نیز از این موارد هستند . آنان در مورد احساسشان جدی هستند ، تمسخر و یا به شوخی گرفتن احساس آنان غیرعقلانه است .

خصوصیات عاطفی

- ۱- تضاد بین مقررات گروهی و قوانین اجتماعی ممکن است ایجاد اشکال کند و برای مثال به بزهکاری نوجوانان بیانجامد . شرح حالهای فردی نشان می دهد که " بزهکاران حرفه ای " غالبا " اولین بزهکاری خود را در این سن و برای مورد تایید قرار گرفتن همکلاسان " انجام داده اند .
- ۲- کودکان این سن قادرند نسبی بودن موقعیتهای را در نظر بگیرند و بپذیرند که قوانین و مقررات ، مطلق نیستند ، بلکه سلسله اعمالی پیشنهادی هستند .

خصوصیات ذهنی

- ۱- کودکان دوره دوم ابتدایی تقریبا درباره همه چیز کنجکاو هستند ، اگر در میان اشیای زیادی قرار بگیرند ، سریعا از یک شیء به شیء دیگر توجه می کنند . اگر کودکی از یک موضوع به موضوع دیگری می پرد ، الزاما به معنای عدم نظم فکری نیست ، در این سن کودک باید در فعالیتهای زیادی شرکت کند تا بعدا در یکی از آنها که راغب تر است تخصص پیدا کند . اجبار کودک به ادامه کاری که مورد علاقه اش نیست ، توصیه نمی شود .
- ۲- بسیاری از کودکان این دوره برای خود استانداردهای بسیار بالایی تعیین می کنند و به کمال گرایی تمایل دارند . در بسیاری از موارد ، ناتوانی در رسیدن به این استانداردها باعث احساس حقارت و گناه در کودک می شود . مناسب است کودک را به کوشش تشویق کنیم .
- ۳- کودکان این دوره می خواهند بیشتر مستقل باشند ، ولی در عین حال به راهنمایی و پشتیبانی بزرگسالان نیاز دارند و خواستار آند . این دمدمی مزاجی می تواند به رفتارهای غیرمنظم ، غیرقابل پیش بینی و یا نامناسبی منجر شود و تحلیل را دشوار کند . بهترین توصیه این است که تا حد ممکن صبور باشید .

دوره راهنمایی و اول دبیرستان : ۱۲-۱۵ سالگی**خصوصیات بدنی**

- ۱- در شروع این دوره ، اکثر دختران به پایان رشد سریع خود می رسند ، ولی رشد سریع پسرها معمولا تا کلاس هشتم یا نهم کامل نمی شود احتمالا فراز و نشیب هایی خواهند داشت . بعضی از پسرها در عرض یک سال حدود ۱۲ سانتیمتر به قد و ده کیلو به وزنشان اضافه می شود .
- ۲- همه دخترها و بسیاری از پسرهای این دوره عملا به سن بلوغ رسیده اند و از این رو ، خصوصیات ثانویه جنسی در آنها به طور دائم و فزاینده ای آشکار می شود . آن چه درباره آموزش جنسی دوره قبل گفته شد ، در این دوره مصداق بیشتری دارد .
- ۳- احتمالا در دوره نوجوانی ناشی گری هایی در رفتار پیش می آید - هم به دلیل آگاهی فرد از خود و هم به دلیل رشدی سریع و ناگهانی - و توجه فرد به ظاهر خود به مقدار زیادی افزایش می یابد . پسرها و دخترها ، هر دو کوشش می کنند تا ظاهر آراسته و مرتبی داشته باشند و اگر احتمالا در این کار مهارتی ندارند ، با قوه تخیل و افکار افراطی خود ، آن را به خوبی جبران کنند . به منظور حفظ جو تحصیلی بهتر است به آرامی ولی قاطعانه توضیح بدهید که کلاس شما سالن آرایش و مد نیست .
- ۴- اگرچه سلامت کلی نوجوانان از خصوصیات این دوره است ، ولی رژیم غذایی و استراحت بسیاری از دانش آموزان دوره اول دبیرستان ناکافی است .

خصوصیات اجتماعی

- ۱- گروه همسالان تدریجا منبع قوانین عمومی رفتار تلقی می شود . تعارض بین قوانین رفتاری همسالان و بزرگسالان ، که تا اندازه ای ناشی از تغییرات فرهنگی بیست و پنج سال اخیر است ، زیاد می شود .
- ۲- نوجوانان دوره راهنمایی به هماهنگی با دیگران نیاز دارند ، زیرا علاقه مندند که چیزی از جمع و به ویژه گروه خود باشند . در ارتباط با این گروه مشکل این است که باید بتوانیم بین چیزی که صرفا برای این که متفاوت باشد ، متفاوت است و چیزی که متفاوت بودن آن بیان فردیت است تمیز قائل شویم .
- ۳- دانش آموزان به آنچه دیگران در مورد آنها فکر می کنند ، توجه زیادی دارند، از این رو دوستی ها و دعواها شدیدتر می شود و ممکن است بهترین دوستان ، به مثابه محرم اسرار ، جایگزین والدین شوند .
- ۴- دختران در این دوره سنی از پسران هم سن خود اجتماعی ترند ، از این رو ، با پسرهای مسن تر از خود که از لحاظ رشد با آنها برابرند ، دوستی می کنند . متقابلا بسیاری از پسران جوانتر سعی می کنند رشد کم و عدم اعتماد به خود را با مسخره کردن و انتقاد پر سروصدا پنهان کنند .

خصوصیات عاطفی

- ۱- دانش آموزان این سن احتمالا متلون و غیرقابل پیش بینی اند. قسمتی از این مشکل به دلیل تغییرات زیستی مربوط به بلوغ جنسی است و قسمت دیگر به علت سردرگمی خود فرد از این است که آیا هنوز کودک است یا دیگر بزرگ شده است .
- ۲- رفتار خشونت آمیز دانش آموزان ، احتمالا ، به دلیل پنهان کردن عدم اعتمادی است که به خود دارند .
- ۳- خشم و غضب ناگهانی در نوجوانان تقریبا عادی است . غالب این خشمها در نتیجه ترکیب تنشهای روانی ، عدم تعادل زیستی و خستگی جسمی است . خستگی جسمی به علت فعالیت بیش از حد ، نداشتن رژیم غذایی نامناسب یا خواب و استراحت ناکافی به وجود می آید . معمولا یک نوازش مختصر ، تغییر موضوع بحث و شروع فعالیت جدید راه های خوبی برای فرونشاندن خشم های غیر منظم و اتفاقی است . در صورت مداومت خشم ها مشورت با پزشک ضرورت دارد .
- ۴- نوجوانان ، احتمالا به دلیل عدم اعتماد به خود ، به بی حوصلگی و خود رای تمایل دارند . فکر این که پاسخ های مطلق وجود دارد که فقط آنها از آن مطلعند ، برای نوجوانان نوعی اعتماد به نفس ایجاد می کند .

خصوصیات ذهنی

- ۱- دانش آموزان از این سطح ذهنی می توانند مقدار زیادی از مفاهیم انتزاعی را یاد بگیرند و از این رو اصول اخلاقی و معنوی را

بهتر درک می کنند. در این دوره با تعبیرات تحریف شده مفاهیم انتزاعی چون: دموکراسی، آزادی و امثال آنها مواجه می شویم، به جای مسخره کردن و یا رد کردن اشتباهات، فردی باشید که در روشن کردن این مفاهیم، صبور، دلسوز و بدون تعصب است.

۲- اگرچه فراخوانی توجه دانش آموزان دوره اول دبیرستان می تواند کاملا وسیع باشد، احتمال گرایش به خیالبافی نیز هست. آنها را به خیال پردازی های مفید درباره آینده تشویق کنید که متضمن سوالاتی مانند نوع شغل مورد علاقه دانش آموز، شرایط رسیدن به این شغل و غیره باشد.

دوره دبیرستان: ۱۵-۱۸ سالگی

خصوصیات بدنی

- ۱- رشد بدنی غالب شاگردان کامل می شود. درنهایت، همه به بلوغ می رسند. اگرچه تقریباً همه دخترها به حداکثر میزان قد خود می رسند، رشد قد بعضی از پسرها احتمالاً تا بعد از دیپلم نیز ادامه می یابد.
- ۲- تغییرات بدنی ناشی از بلوغ موجب می شود تا دانش آموزان دبیرستانی شبیه بزرگسالان شوند، تشخیص این که تغییرات چندانی در رشد بدنی پیش نخواهد آمد، احتمالاً به خود آگاهی نوجوان می افزاید.
- ۳- چون دانش آموزان دبیرستانی اهمیت زیادی به ظاهر خود می دهند، تمایل شدید آنها به این امر می تواند باعث آشفتگی هایی در کلاس شود.
- ۴- بلوغ جنسی حاصل می شود و به تغییراتی در غدد و عدم تعادل منجر می شود. بر اساس تحقیقات کینزی (۱۹۴۸) کشش جنسی پسرها در شانزده و هفده سالگی به اوج می رسد. کشش جنسی شدید و فرصتهای بسیار کم برای ارضای آن، از عوامل نگرانی بسیاری از جوانان است. تغییرات غددی، اغلب، به نشانه های بدنی مانند جوش منجر می شود که به کمک رژیم غذایی مناسب و معالجات پزشکی قابل درمان است.

خصوصیات اجتماعی

- ۱- گروه همسالان بر زندگی دانش آموزان حکم فرمایی دارد و تضاد بین مقررات گروه همسالان و بزرگسالان دایماً افزایش می یابد. برای انطباق و هماهنگی با گروه همسالان، فشار زیادی بر نوجوانان وارد می شود.
- ۲- دخترها هنوز هم از نظر اجتماعی رشد یافته تر از پسرهای هم سن خود هستند و سعی دارند با دیگران دوستی کنند. تعداد دوستان صمیمی دختران چندتایی بیش نیست و پسران دوستان بیشتری دارند که فاقد صمیمیتی نظیر دختران هستند.

خصوصیات عاطفی

- ۱- طغیان نوجوانان بیانگر تغییر و تبدیل آنها از کودکی به بزرگسالی است. در جوامع ابتدایی وقتی پسری از عهده آزمایشها و مهارتهای خاصی بر می آمد، مرد شناخته می شد، ولی در جوامع کنونی نوجوانان باید تسلیم فرایند آشفته کوشش و خطا بشوند تا به همسالان، والدین و خودشان ثابت کنند که بزرگ شده اند. به همین دلیل، نوجوانان (مخصوصاً پسران) برای نشان دادن رشد خود غالباً احساس می کنند که باید با اقتدار بزرگسالان به مقابله برخیزند.
- ۲- غالب نوجوانان، به دلیل افزایش حس استقلال، با والدین خود در تضاد دایمی هستند این نوجوانان، احتمالاً، برای همدردی و مشورت به شما مراجعه می کنند.

خصوصیات ذهنی

- ۱- نوجوانان این سن از حداکثر کارایی هوشی برخوردارند، اما دانش و توانایی آنها در به کار بردن آنچه می دانند، به علت فقدان تجربه، محدود است. چون یادگیری بسیاری از موضوعات تنها از طریق تجربه است، دانش آموزان احتمالاً در فهمیدن مفاهیم انتزاعی همچنان مشکلاتی خواهند داشت و ممکن است در درک کامل جنبه عاطفی داستانها، نمایشنامه ها و شعر توانایی لازم را نداشته باشند.

۲- وقتی دانش آموزان تشخیص دهند که با توجه به مسائل اخلاقی، سیاسی و مذهبی به یک "فلسفه زندگی" نیاز دارند، ممکن است احساس خطر کنند، ولی در عین حال این خود برای بحثهای هدایت شده بهترین فرصت است. (بیلر، ۱۹۷۴. صص ۱۳۹-۱۹۸)

اجتماعی	بدنی	اجتماعی	عاطفی	ذهنی	روندها
کودکستان	فعال ، کنترل عضلات بزرگ ، استخوانهای نرم ، پسرها بزرگتر و دخترها رشد یافته تر	دوستیهای قابل تغییر ، گروههای کوچک و کم سازمان یافته ، نزاعهای بی شمار ، بازی نمایشی ، آگاهی کم از نقش جنسی	بیان آزادانه عواطف ، ابراز خشمهای متعدد ، ترس و حسادت معمول است .	علاقه به صحبت کردن ، تخیل روشن و فعال	استقلال رای در برابر دو دلی ابتکار در برابر احساس گناه گفتار خود محور تفکر پیش عملیاتی شناخت تجسمی
دوره اول ابتدایی	فعال ، کنترل عضلات بزرگ ، رشد ناقص چشمها ، مستعد بیماریها ، حداکثر میزان سوانح و اتفاقات	دوستیهای انتخابی بیشتر ، فعالیت در گروههای کوچک ، نزاعهای بیشمار ، ظهور رقابت	حساس به احساسات و انتقادات و تمسخر شدن ، نیازمند تشویق و تمجید ، مشتاق خشنود کردن	مشتاق یاد گیری ، علاقه به محبت ، پیدایش مفاهیم درست و نادرست	سازندگی در برابر احساس گناه گفتار اجتماعی شده واقع گرایی اخلاقی تفکر عینی ، شناخت تجسمی توانایی هایی در استفاده از تفکر انتزاعی و نمادی
دوره دوم ابتدایی	رشد سریع ، آغاز یلوغ در برخی دخترها ، هماهنگی حرکتی ظریف ، ترکیب و شکل ناموزون ، استخوانها و رباطهای نرم ، پسرها بازیهای خشن را دوست دارند .	سن جدایی " گروه بازی " دو جنس ، بازیهای گروهی ، پرستش قهرمانان	تضاد بین مقررات گروه ، همسالان ، بزرگسالان ، خصوصیات منش ظاهر می شود .	کنجکاوی ، علایق گسترده و احتمالا کمال کرای ، خواهان استقلال همراه با حمایت و راهنمایی	سازندگی در برابر احساس حقارت گفتار اجتماعی شده نسبی گرایی اخلاقی عملیات انتزاعی شناخت نمادی
دوره راهنمایی	رشد سریع و بلوغ جنسی و نگرانی درباره وضع ظاهر ، ناشیگری های دوره نوجوانی ، محدودیت استقامت و بردباری بدنی و ذهنی	گروه همسالان همه کاره می شود ، نیاز به همنوایی ، دوستیها و منازعات شدیدتر می شود ، دختران از لحاظ اجتماعی پیشرفته ترند .	بد اخلاق ، غیر قابل پیش بینی ، دودمی مزاج ، احتمالا خودرای ، ناشکیبا ، عیبجویی از بزرگسالان	قادر به مواجهه با بعضی از مفاهیم ، تمایل به خیالیابی ،	هویت یابی در مقابل آشفتگی نقش گفتار اجتماعی شده نسبی گرایی اخلاقی عملیات انتزاعی شناخت نمادی
دوره دبیرستان	رسیدن به بلوغ بدنی ، پیامدهای بلوغ جنسی ، دستپاچگی	گروه همسالان همه کاره است ، توجه به جنس مخالف ، نیاز به همنوایی	طغیان نوجوانانه ، تضاد با والدین ، دمدمی و غوطه ور در افکار خود	نزدیک به حداکثر توانایی ذهنی اما بی تجربه ، به دنبال فلسفه زندگی و حس هویت ، تضاد با نقش جنسی و هویت شغلی	مانند دوره قبل

پیوست ۴: اهداف

ملکی اهداف زیر را فهرست می کند:

۱) کمک به تحقق اهداف آموزشی یک درس (۲) آشنایی بیشتر با مراکز علمی، فرهنگی، سیاسی، اجتماعی، اقتصادی (۳) آشنایی با محیط زندگی (۴) آگاهی بیشتر از مشاغل، حرفه ها (۵) آشنایی با تاریخ فرهنگی، سیاسی، علمی، صنعتی، کشاورزی و گذشتگان (۶) ایجاد تنوع در برنامه رسمی و رفع یکنواختی (۷) آشنایی بیشتر با مسایل مذهبی و دینی (۸) پرورش حس تعاون، همکاران، ایثار و ایجاد روحیه اعتماد به نفس، از خود گذشتگی، دوستی، برادری و هماهنگی با جمع (۹) ایجاد زمینه همکاریهای سالم (۱۰) آموزش فنون و مهارتهای مختلف (۱۱) فراهم آوردن محیطی مناسب برای بروز توانایی ها (۱۲) برقراری صمیمیت و روابط عاطفی بین مربی و شاگرد. (۱۳) ایجاد محیط شاد (۱۴) تخلیه انرژی (۱۵) آشنایی با زندگی گروهی (۱۶) تقویت بنیه روانی (۱۷) خودشناسی (۱۸) نمایش و بروز اخلاق فردی و اصلاح آن (۱۹) شناخت دیگران (۲۰) تحقق عینی و عملی مفاهیم تربیتی (۲۱) تقویت حس درگیری و مبارزه با مشکلات (۲۲) تقبل مسوولیت (۲۳) تقویت نیروی ابتکار (۲۴) بهره وری مناسب از امکانات (۲۵) آگاهی از پدیده ها به وسیله حواس پنج گانه (۲۶) آموزش رعایت و حفظ بهداشت و نظافت (۲۷) ایجاد زمینه تحمل عقاید مخالفان (۲۸) تقدیر از دانش آموزان ممتاز در امور آموزشی و پرورشی (ملکی، صص ۱۷۰ و ۱۸۳-۱۸۴)

کریمی و سبزه پرور موارد زیر را اشاره می کنند:

الف) ایجاد و تقویت گرایش به دین و علاقه مندی به انجام احکام و اخلاق دینی ب) ایجاد زمینه برای رشد شخصیت نوجوان ج) ایجاد خاطره ای خوش و شیرین از کارهای مذهبی (کریمی و سبزه پرور، صص ۲۷-۳۱)

یزدان پناه و همکاران موارد زیر را ارائه می کنند:

۱- رشد و شکوفایی استعداد دانش آموزان در زمینه های فرهنگی، هنری، مهارتی، ورزشی و اجتماعی ۲- آموزش عملی زندگی و تربیت اجتماعی ۳- ایجاد روحیه نشاط و شادابی و غنی سازی اوقات فراغت ۴- آشنایی با طبیعت و اسرار آفرینش (یزدان پناه و همکاران، صص ۱۴)

پیوست ۵

اردوهای دانش آموزی چیست؟ چه کسانی می توانند به این اردوها بروند؟ ملاک انتخاب شدن دانش آموزان برای اعزام به اردوهای دانش آموزی چه چیزهایی است؟ هدف مسوولان از برگزاری اردوهای دانش آموزی چیست؟ سؤالهای بالا، عباراتی است که اکثر دانش آموزان مقاطع مختلف از مسوولان می پرسند، اما کمتر به پاسخ آنها می رسند. مجتبی میرزایی، دانش آموز سال سوم دبیرستان، درباره اردوهای دانش آموزی به خبرنگار ما می گوید: طی ۱۱ سال حضور در مقاطع مختلف تحصیلی، تاکنون حتی یک بار هم به اردو نرفته ام و از اردو و مباحث مربوط به آن هیچ چیزی نمی دانم.

اردو فقط برای نمره بالایی ها

حجت طاهری، دانش آموز دیگر، نیز در این رابطه به خبرنگار ما می گوید: اردوهای دانش آموزی فقط برای دانش آموزانی است که نمره بیشتری در واحدهای درسی و امتحاناتشان می گیرند و دانش آموزان دیگر از این نوع اردوها بهره و نصیبی ندارند. وی می افزاید: طی ۱۰ سال حضور در مدارس مختلف، فقط در یک اردو آن هم رفتن به سینما و دیدن فیلم کمدی، شرکت کرده ام و هر وقت اعتراض خودم را به مسوولان مدرسه گفته ام، پایین بودن نمره معدل و درسهایم را بهانه عدم اعزام به اردو اعلام کرده اند. این در حالی است که دانش آموزانی مانند من همه تلاشمان را برای گرفتن نمره بالا به کار می بریم و از نظر خودمان همان نمره ۱۷ هم نمره خوبی است، اما مربیان و مسوولان مدرسه در این زمینه نظر مساعدی ندارند.

تنبلیها هم باید به اردو بروند

دکتر امیر نوریان یزدی، کارشناس علوم تربیتی، جامعه شناس و مدرس مراکز تربیت معلم؛ در این باره به خبرنگار ما می گوید: متأسفانه وضعیت کلی اردوها چندان مطلوب نیست و افراد به صورت مساوی و متعادل به اردوهای دانش آموزی اعزام نمی شوند. وی می افزاید: دانش آموزان زیادی به دلیل نداشتن سطح بالای نمرات از رفتن به اردو محروم می شوند و این اصلاً عادلانه نیست، زیرا هزینه سرانه اردویی برای همه دانش آموزان از سوی دولت اختصاص می یابد و اگر دانش آموزی نمره کم گرفت ولی مستعد بود و تلاش خودش را برای کسب مفاهیم درسی به کار گرفته بود، حق دارد در پایان سال تحصیلی، به تناوب از اردوهای آموزشی تفریحی وزارت آموزش و پرورش و یا نهادهای مربوط استفاده کند. این استاد دانشگاه، حضور دانش آموزان در اردو را باعث شکوفایی استعداد و ذوق آنان توصیف کرده و می گوید: یک نظام خوب آموزشی، نه تنها به دانش آموزان رتبه پایین به عنوان اعضای درجه ۳ نگاه نمی کند، بلکه سعی می کند از حداکثر امکانات تحصیلی برای کمک به رشد استعداد آنها بهره گیری نماید؛ امری که متأسفانه در مدارس ما به بوته فراموشی سپرده شده است.

اردو برای افراد فعال

سعید میرزا زاده معاون امور اردویی بسیج دانش آموزی نیز در این رابطه به خبرنگار ما می گوید: اردوهای دانش آموزی بسیج برای افراد فعال و اعضای پایگاههای بسیج مدارس برگزار می شود و در این زمینه سطح نمرات افراد، ملاک چندان تعیین کننده ای برای رفتن به اردو محسوب نمی گردد. وی یادآور می شود: در سال گذشته بیش از ۴۳۰ پایگاه تابستانی در سراسر کشور برای نظام مند کردن اعزام دانش آموزان به اردو تشکیل شده بود و در این زمینه، اردوهای موفق برای دانش آموزان برگزار گردید و این عزیزان با شرکت در مسابقه های آموزشی، تفریحی، فرهنگی و نیز آمادگی دفاعی شور و حال خاصی به اردوهای بسیج بخشیدند.

علی ترابی، یکی از مسؤولان اردویی سازمان دانش آموزی نیز در گفتگو با خبرنگار ما اظهار می دارد: در حال حاضر، اردوهای سازمان دانش آموزی ساماندهی شده و تلاش ما بر این است که حتی الامکان همه دانش آموزان بتوانند در طی سال به اردوهای اعلام شده عزیمت کنند. وی خاطرنشان می کند: این اردوها شامل اردوهای رامسر و حج هستند که در حال حاضر آمار سال ۸۳ بیانگر شرکت ۶۷ درصد دختران و ۴۳ درصد پسران در اردوهای یادشده می باشد و سعی بر این است در سال جاری این تناسب به صورت مساوی میان دانش آموزان تقسیم شود.

اتوبوسها از امسال استاندارد است ترابی، در پاسخ به خبرنگار ما مبنی بر اینکه چرا سازمان دانش آموزی از اتوبوسهای استاندارد و قابل اطمینان استفاده نمی کند، تصریح می کند: بر اساس ابلاغیه و تأکید وزارت آموزش و پرورش، در سال جاری فقط از اتوبوسهای ولوو و نیز اتوبوسهای مجهز به امکانات رفاهی و استاندارد استفاده خواهد شد و مطمئناً خطرات تلخ گذشته تکرار نخواهد گردید. سرهنگ هاشمی، معاون عملیات ترافیکی پلیس راه کشور، نیز در گفتگو با خبرنگار ما اظهار می دارد: در چند سال گذشته، تعدادی از عزیزان دانش آموز و دانشجو به دلیل استفاده مسؤولان از اتوبوسهای فرسوده، جان خود را از دست داده اند. به همین دلیل، در سال جاری با این معضل به صورت جدی برخورد خواهد شد.

لزوم آشنایی رانندگان با جاده

وی می افزاید: آموزش و پرورش و مؤسسات آموزش عالی و نیز دستگاههای درگیر اردوهای دانش آموزی، باید علاوه بر استفاده از راننده های آشنا به جاده، از اتوبوسهایی برای جابجایی دانش آموزان استفاده کنند که وابسته به مؤسسات حمل و نقل معتبر و نیز پایانه های مسافری می باشند و دارای تعریف و کارآیی بیابانی و جاده های بین شهری بوده و از استانداردهای حفاظتی و نیز پوشش بیمه ای لازم برخوردار باشند.

این مقام مسؤول در امر تردد اردوهای دانش آموزی، می افزاید: در این راستا به پلیس راههای سراسر کشور ابلاغ شده که اتوبوسهای غیر ایمن و نیز اتوبوسهای متعلق به شرکت اتوبوسرانی را که برای اردوها به خدمت گرفته شده باشند، متوقف و از ادامه راه کاروانهای مربوط جلوگیری کنند. و این ممنوعیت حتی اردوهای بین شهرستانی را که در حوزه استحفاظی یک استان هم برگزار شود، نیز شامل می شود. وی همچنین تأکید می کند: البته، رانندگان این وسایل باید به صورت شیفتهای هشت ساعته کار کنند و در اردوهای پر مسافت، بیش از یک نوبت رانندگی در شب غیرقانونی است. علاوه بر آن، دارا بودن گواهینامه پایه یک و سلامت جسمانی برای راننده و گواهی نامه معاینه فنی برای اتوبوسها، از ضرورتها به کارگیری اتوبوسها در اردوهای دانش آموزی است. مهندس خیبری، کارشناس حمل و نقل و برگزار کننده اردوهای دانش آموزی و دانشجویی، در این رابطه به خبرنگار ما می گوید: کنترل اردوها از نظر تعداد مسافران هر اتوبوس، سرعت ثبت شده در برگ سرعت سنج، بررسی وضعیت جسمانی راننده های اتوبوس، از جمله مسائلی است که باید قبل و حین حرکت اتوبوسها، توسط مسؤولان اردو، کنترل و بررسی مستمر شود. وی تصریح می کند: سلامت دانش آموزان و اعضای اردوها، به همکاری همه جانبه آموزش و

پرورش، سازمان پایانه ها و پلیس راه بستگی دارد، در غیر این صورت مشکل سالهای قبل تکرار خواهد شد. مدارس هم اردو دارند

صدیقه افشار، معاون یکی از نواحی آموزش و پرورش که تاکنون بیش از ۳۰ مورد اردوی دانش آموزی را سرپرستی کرده، به خبرنگار ما می گوید: اردوهای مدارس با هزینه انجمن اولیا و مدارس و سرانه های دریافتی در روز معلم و یا در پایان سال، برای معلمان و برخی از دانش آموزان مدارس برگزار می شود. وی می افزاید: به دلیل درون سازمانی بودن این نوع اردوها، نظارت چندانی بر سلامت اردوها از ابعاد مختلف وجود ندارد، و این خود باعث بروز مشکلات برای اعضای اردو می شود.

این مسؤول اردویی، در ادامه یادآور می شود: در حال حاضر، به دلیل حذف معاونت پرورشی، اردوها به صورت چندگانه برگزار می شود و همین موضوع باعث نبود انسجام در تصمیم گیری و نظارت صحیح بر اردوهای برگزار شده می گردد. امیر رضا عادلانی، یکی از مسؤولان اردوهای دانش آموزی اتحادیه انجمنهای اسلامی دانش آموزان نیز در گفتگو با خبرنگار ما می گوید: اردوهای زیر نظر انجمن، بیشتر جنبه دانش افزایی دارد و در راستای تقویت جنبش دانش آموزی برای اعضای انجمنها، برپا می گردد. وی می افزاید: اردوهای دانش آموزی به بودجه و اعتبار زیادی نیاز دارند. به همین دلیل، همه دانش آموزان را پوشش نمی دهد و ما مجبوریم برخی از آنان را برای اردوها دعوت کنیم. عادلانی می گوید: طی سال گذشته، بیش از ۱۲۰ هزار دانش آموز از کلاسهای تابستانی و اردوهای این انجمن استفاده کردند و در سال جاری در صورت تأمین بودجه و اعتبار، برای رسیدن به این رقم تلاش و برنامه ریزی لازم به عمل خواهد آمد.

محمد رضایی Rezaee@qudsdaily.net

پیوست ۶

مراحل برنامه ریزی بازدید یا اردو

- توجه داشته باشید که برخی از فعالیتها هم زمان باید صورت بگیرد . لذا توالی زیر به منظور سهولت در ارائه است .
- ۱- نوشتن طرح شامل اهداف ، برآوردها ، تعیین گروه هدف ، زمان و مکان .
  - ۲- اخذ موافقت و مجوز از مراجع تعیین شده . شورای مدرسه ، مقامات اداری ، حوزه مورد بازدید
  - ۳- طراحی برنامه اجرایی
  - ۴- انتخاب عوامل اجرایی
  - ۵- بررسی پوشش بیمه ای اعم از حوادث و مسوولیت
  - ۶- ثبت نام گروه هدف
  - ۷- اخذ موافقت اولیا
  - ۸- نهایی کردن گروه هدف و اجرا
  - ۹- تهیه ملزومات و امکانات ، برای گروه هدف و مجریان
  - ۱۰- تدارک و تامین وسیله و یا شیوه ایاب و ذهاب
  - ۱۱- نقشه ، جزوه و یا منابعی که به فعالیت را تسهیل کند .
  - ۱۲- پیش بینی ها : تاخیر ، تغذیه ، بهداشت ، حوادث
  - ۱۳- جلسه آموزشی با گروه هدف ، ابلاغ برنامه ، باید ها و نبایدها ، انتظارات ، معرفی فرم های مربوط به گزارش
  - ۱۴- ارزیابی برنامه
  - ۱۵- دادن بازخورد به گروه هدف

ویژگی های نیروی انسانی دست اندرکار اجرای بازدید یا اردو

- شخصیت :** صبور ، متین ، خوش رو ، صادق ، مسوولیت پذیر ، مودب ، ظاهر آراسته ، مطمئن ، قابل اعتماد ، رازدار و ...
- دانش :** روان شناسی کودک و نوجوان ، آشنا با موضوع مورد بازدید ، آشنا به کمک های اولیه ، آشنا با مسائل مذهبی ...
- مهارت :** مدیریت ، تصمیم گیری به موقع ، تقسیم کار ، بهره گیری از فرصت ها ، کاهش تهدیدها ...
- نگرش :** دید مثبت به کودک ، مدرسه ، بازدید ، حرفه معلمی و مربی گری ، شیوه های اکتشافی ...

طرح بازدید :

بازدید از مرکز تربیت معلم شهید بهشتی تهران	
هدف	الف (آشنایی با روال اداری ، اجرایی ، امکانات ، شرایط دانشجویی در یک مرکز تربیت معلم ب) آموزش عملی اجرای یک بازدید آموزشی
گروه هدف	۲۵ نفر ، شرکت کنندگان در دوره ضمن خدمت ، رسمی ، حداقل ۵ سال سابقه
زمان	ساعت ۱۵-۱۳ روز سه شنبه ۱۳۸۶/۹/۲۷
مجری	آرین ارانی مدرس دوره ، سه سرگروه از شرکت کنندگان در دوره
هزینه	به دلیل آن که بازدید در همان حوزه ای است که آموزش در آنجا صورت می گیرد ، هزینه ای مازاد بر برنامه آموزش نخواهیم داشت .
رفت و آمد	وسيله ای مورد نیاز نیست .
توضیحات	
مجوزها	اخذ موافقت مدیریت مرکز تربیت معلم شهید بهشتی درخواست تقدیم شده است .
هماهنگی ها	هماهنگی با مدیر دوره ، هماهنگی با کارشناس تکنولوژی ، هماهنگی با مسوول کتابخانه ، هماهنگی با سرپرست خوابگاه ، هماهنگی با یکی از اساتید ، هماهنگی با واحد مشاوره
بیمه	هیچ نوع بیمه ای برای این برنامه منظور نشده است . با مدیر دوره مذاکره شود .
رضایت	اخذ رضایت شرکت کنندگان روز شنبه ۹/۲۴ صورت می گیرد .
سلامت	سوابق بیماریها ، رفتارها اطلاعی در دست نیست
تدارکات	جعبه کمک های اولیه ، مورد دیگری لازم نیست برنامه راهنما
برنامه اجرا	افراد به سه گروه تقسیم خواهند شد . که بر اساس برنامه بازدید را پیگیری خواهند کرد . الف : آشنایی عمومی . معرفی مرکز توسط یکی از مسوولان ب : بازدید از بخش آموزشی پ : آشنایی با واحد تکنولوژی و امکانات آن ت : آشنایی با کتابخانه مرکز ث : آشنایی با محیط خوابگاهی ج : آشنایی با فوق برنامه های مرکز برنامه راهنما تهیه شود .
ارزیابی	بر اساس فرم
پیش بینی	الف : احتمالاً با کمبود زمان مواجه خواهیم شد . ب : برخی از شرکت کنندگان برنامه را برای پرداختن به امور دیگر ترک می کنند . پ : برخی از افراد از دیگران عقب خواهند ماند . ت : فرصت برای جلسه توجیهی نخواهیم داشت .

چک لیست فعالیت ها

عنوان	۹/۲۲	۹/۲۴	۹/۲۵	۹/۲۶	۹/۲۷
ارائه درخواست بازدید	✓				
ارائه نامه های هماهنگی و اخذ موافقت		×			
برقراری ارتباط جهت هماهنگی		×	×		
مطلع ساختن گروه هدف		×			
جلسه توجیهی با گروه هدف		×			
جمع آوری فرم های ارزیابی		×			
تکمیل اطلاعات ناقص در برنامه : سلامتی ، بیمه			×		

تذکر ۱ - لازم به ذکر است که در این طراحی برنامه بازدید ، بسیاری از موارد مطرح در اردوها و بازدیدهای دانش آموزی ، منظور نشده است . نکاتی چون اخذ مجوزها و رضایت ها ، سلامت وسیله نقلیه و داشتن بیمه و احراز صلاحیت راننده ، صلاحیت نیروی انسانی اجرایی ، امنیت و ایمنی ، ... توجه شرکت کنندگان را به جدول خوبی که توسط یزدان پناه و همکاران (صفحه ۴۸) ارائه شده ، جلب می کنیم .

تذکر ۲_ حداقل یکی از مجریان برنامه باید آشنایی کافی با مورد یا مکان بازدید داشته باشد .
 تذکر ۳_ برخی از موسسات و یا سازمانها (مانند موزه ها) ، دارای برنامه خاص برای بازدید کنندگان هستند . در غیر اینصورت ، هماهنگی های قبلی با متولیان مورد یا موضوع بازدید یا اردو ضرورت دارد .

ارزیابی بازدید

بازدید کنندگان محترم ، گزارش را حسب محورهای زیر تنظیم و در پوشه نهایی قرار دهید .

نام و نام خانوادگی	پست سازمانی	تاریخ بازدید																																																
<p>جملات ناتمام زیر را کامل کنید . احساس می کنم این بازدید ..... یادگیری من در این بازدید ..... ساعتی که من در این بازدید گذراندم ، مانند ..... رابطه محتوای این بازدید با ذهن من ، مثل رابطه ..... بهتر است این بازدید ..... من فکر می کنم نظر همکاران نسبت به این بازدید ..... اگر مجبور باشم فقط و فقط یک کلمه درباره این بازدید بگویم ، این کلمه ..... بهترین کار برای بهتر شدن این بازدید این است که .....</p>																																																		
<p>الف (مواردی را که درباره این بازدید درست می دانید ، به ترتیب اولویت شماره گذاری کنید . جالب ( ) ، شیرین ( ) ، خسته کننده ( ) ، مبهم ( ) ، دشوار ( ) ، مفید ( ) ، دوارز واقعیات ( ) ، مهم ( ) ، ..... ب (برای جای خالی در متن زیر ۵ جمله مستقل بنویسید به طوری که بیان کننده احساس شما باشد . به نظر من این بازدید .....)</p>																																																		
<p>پ (در جای خالی با گذاشتن علامت (+) یا (-) نظر مثبت یا منفی خود را نسبت به هر جمله اعلام کنید.</p> <table border="1"> <tr> <td>این بازدید خاطره خوبی برای تمام عمرم خواهد شد .</td> <td></td> </tr> <tr> <td>این شیوه بازدی وقت تلف کردن است .</td> <td></td> </tr> <tr> <td>بالاخره این هم تجربه ای بود .</td> <td></td> </tr> <tr> <td>می خواهم بیش از این درباره مرکز تربیت معلم شهید بهشتی بدانم .</td> <td></td> </tr> <tr> <td>اگر دست خودم بود ترجیح می دادم استراحت کنم .</td> <td></td> </tr> <tr> <td>این بازدید را مفید دیدم .</td> <td></td> </tr> <tr> <td>این بازدی چیزی به دانش ، مهارت یا نگرش من اضافه نکرد .</td> <td></td> </tr> <tr> <td>این بازدید محور اساسی کل دوره بود .</td> <td></td> </tr> <tr> <td>یک نمره قبولی از این درس برایم بس است .</td> <td></td> </tr> </table>			این بازدید خاطره خوبی برای تمام عمرم خواهد شد .		این شیوه بازدی وقت تلف کردن است .		بالاخره این هم تجربه ای بود .		می خواهم بیش از این درباره مرکز تربیت معلم شهید بهشتی بدانم .		اگر دست خودم بود ترجیح می دادم استراحت کنم .		این بازدید را مفید دیدم .		این بازدی چیزی به دانش ، مهارت یا نگرش من اضافه نکرد .		این بازدید محور اساسی کل دوره بود .		یک نمره قبولی از این درس برایم بس است .																															
این بازدید خاطره خوبی برای تمام عمرم خواهد شد .																																																		
این شیوه بازدی وقت تلف کردن است .																																																		
بالاخره این هم تجربه ای بود .																																																		
می خواهم بیش از این درباره مرکز تربیت معلم شهید بهشتی بدانم .																																																		
اگر دست خودم بود ترجیح می دادم استراحت کنم .																																																		
این بازدید را مفید دیدم .																																																		
این بازدی چیزی به دانش ، مهارت یا نگرش من اضافه نکرد .																																																		
این بازدید محور اساسی کل دوره بود .																																																		
یک نمره قبولی از این درس برایم بس است .																																																		
<p>ت) با کشیدن دایره دور یکی از اعداد ، نظر خود را نسبت به جملات زیر اعلام کنید . ۱ به معنی کمترین موافقت و ۵ به معنی بیشترین موافقت است .</p> <table border="1"> <tr> <td>این بازدید دانش مرا افزایش داد .</td> <td>۱</td> <td>۲</td> <td>۳</td> <td>۴</td> <td>۵</td> </tr> <tr> <td>این بازدید توانست اهدافش را پوشش دهد .</td> <td>۱</td> <td>۲</td> <td>۳</td> <td>۴</td> <td>۵</td> </tr> <tr> <td>به جای بازدید مناسب تر بود که به کلاس می رفتیم .</td> <td>۱</td> <td>۲</td> <td>۳</td> <td>۴</td> <td>۵</td> </tr> <tr> <td>این بازدید مفید ترین کار در این دوره بود .</td> <td>۱</td> <td>۲</td> <td>۳</td> <td>۴</td> <td>۵</td> </tr> <tr> <td>برنامه ریزی بازدید ضعف های زیادی داشت .</td> <td>۱</td> <td>۲</td> <td>۳</td> <td>۴</td> <td>۵</td> </tr> <tr> <td>فکر می کنم این بازدید ابعاد جدیدی در مهارت برنامه ریزی من ایجاد کرد .</td> <td>۱</td> <td>۲</td> <td>۳</td> <td>۴</td> <td>۵</td> </tr> <tr> <td>آشنا شدن با ویژگی های مرکز تربیت معلم کم جاذبه است .</td> <td>۱</td> <td>۲</td> <td>۳</td> <td>۴</td> <td>۵</td> </tr> <tr> <td>بهتر است به جای بازدیدی این گونه ، به حل مشکلات بازدیدها بپردازیم .</td> <td>۱</td> <td>۲</td> <td>۳</td> <td>۴</td> <td>۵</td> </tr> </table>			این بازدید دانش مرا افزایش داد .	۱	۲	۳	۴	۵	این بازدید توانست اهدافش را پوشش دهد .	۱	۲	۳	۴	۵	به جای بازدید مناسب تر بود که به کلاس می رفتیم .	۱	۲	۳	۴	۵	این بازدید مفید ترین کار در این دوره بود .	۱	۲	۳	۴	۵	برنامه ریزی بازدید ضعف های زیادی داشت .	۱	۲	۳	۴	۵	فکر می کنم این بازدید ابعاد جدیدی در مهارت برنامه ریزی من ایجاد کرد .	۱	۲	۳	۴	۵	آشنا شدن با ویژگی های مرکز تربیت معلم کم جاذبه است .	۱	۲	۳	۴	۵	بهتر است به جای بازدیدی این گونه ، به حل مشکلات بازدیدها بپردازیم .	۱	۲	۳	۴	۵
این بازدید دانش مرا افزایش داد .	۱	۲	۳	۴	۵																																													
این بازدید توانست اهدافش را پوشش دهد .	۱	۲	۳	۴	۵																																													
به جای بازدید مناسب تر بود که به کلاس می رفتیم .	۱	۲	۳	۴	۵																																													
این بازدید مفید ترین کار در این دوره بود .	۱	۲	۳	۴	۵																																													
برنامه ریزی بازدید ضعف های زیادی داشت .	۱	۲	۳	۴	۵																																													
فکر می کنم این بازدید ابعاد جدیدی در مهارت برنامه ریزی من ایجاد کرد .	۱	۲	۳	۴	۵																																													
آشنا شدن با ویژگی های مرکز تربیت معلم کم جاذبه است .	۱	۲	۳	۴	۵																																													
بهتر است به جای بازدیدی این گونه ، به حل مشکلات بازدیدها بپردازیم .	۱	۲	۳	۴	۵																																													

چه حوزه هایی را بازدید کرده اید؟ گزارشی برای هر مورد بنویسید .
 در هر حوزه چه نکته یا مورد قابل توجه یا مفیدی دیده اید؟
 آیا این بازدید توانست به دانش، مهارت و نگرش شما بیفزاید؟ لطفاً پاسخ خود را در هر سه مورد مستدل کنید .
 کاستی های بازدید چه بود؟
 آیا سوالی بدون پاسخ برای شما باقی مانده است؟
 به نظر شما بازدید از مدرسه، می تواند پیش زمینه و پیش درامدی برای آموزش کودکان باشد؟ چرا؟ مستدل رد یا تایید کنید .
 با شما هم نظریه که بازدید از یک موزه یا طبیعت و یا منطقه صنعتی می توانست مفید تر باشد. اگر شما به جای مجری این بازدید بودید با توجه به طول دوره، محدودیت زمانی و ... چه تدبیری اتخاذ می کردید؟

پیوست ۷: بخشی از گزارش بازدید متعلق به مرکز تربیت معلم شهید مدنی

مسئله آموزش و پرورش مسأله ای است ۲ بعدی که در ۲ جهت آموزش و پرورش حرکت می کند تأدیمی را تا حدودی به هدف پرورش یافتن همه جانبه برساند به شرطی که آموزش و پرورش حرکتی صحیح داشته باشد و با نگرشی حساب شده و هدف دار به سیر خود ادامه دهد برای رسیدن به یک آموزش و پرورش ما نیاز به استفاده از روشها و امکانات گوناگون و مناسب داریم تا بتوانیم به اهداف از پیش تعیین شده آن برسیم آموزش و پرورش شاخه های متعددی از علوم را شامل می شود که هر شاخه نیز خودش به شاخه های گوناگونی تقسیم می شود این که ما بخواهیم آموزش و پرورش را فقط به روش و شیوه یا موقعیت و مکان و زمان خاصی منحصر کنیم مسلماً نمی توانیم به آن آموزش و پرورش که انتظار داریم برسیم، خانه، مدرسه، کتاب، معلم، دانش آموز، امکانات مدرسه و ... اینها به تنهایی اثر گذاری کمی در آموزش و پرورش دارد اولاً استفاده از تمام ظرفیت ها و امکانات و زمانها و مکانها برای مورد نیاز است و ثانیاً تلفیق بهره وری از این امکانات با هم و استفاده از فعالیتهای فوق برنامه آموزش و پرورش در اکثر دوسر علی الخصوص در دروسی از قبیل علوم تجربی و علوم اجتماعی که ملموس شدن مطالب این دروس برای دانش آموزان با استفاده از روش های گوناگون مانند نمایش عکس و پوستر و نمایش فیلم و گردش های علمی تأثیر بسزایی در یادگیری مطالب این دروس دارد ما در این نوشته تصمیم داریم یکی از این گردشهای علمی صورت گرفته را از شروع گردش تا اتمام آن به صورت مصور برای شما بیان می کنیم و با هم درباره این موضوع بحث نمائیم که این گردش علمی تا چه حد توانسته است اهداف مورد نظر دوسر و راههای رسیدن به این اهداف را به ما نشان دهد و تأثیر گذاری این گردش علمی در چه ابعادی بوده است و کیفیت و کمیت آن در چه اندازه های بوده است .
 برخی از فواید گردش علمی در آموزش و پرورش :

۱. ملموس شدن واقعیات کتابهای درسی برای دانش آموزان .
۲. ایجاد تنوع در میان دانش آموزان و کاسته شدن از خستگی ها .
۳. آموزش و پرورش بهتر و سریعتر دانش آموزان در گردش علمی .
۴. عمق بخشیدن به یادگیری های دانش آموزان در دروس مختلف .
۵. آشنایی دانش آموزان با چگونگی سفر مراحل آن و اقدامات لازم .
۶. برطرف شدن برخی از مشکلات جسمی و روحی و رفتاری و ... در گردش علمی .
۷. آشنایی دانش آموزان با نقاط مختلف کشور و ویژگیهای گوناگون آن .
۸. پرورش قوه های پنج گانه در دانش آموزان به ویژه قوه ی تفکر و استدلال .
۹. آشنایی دانش آموزان با مردم نقاط مختلف کشور و وضعیت همه جانبه ی زندگی آنان .
۱۰. بهره گیری از روشهای گوناگون آموزش در گردش علمی به صورت اثر گذارتر .
۱۱. تدریس چند درس رد یک گردش علمی جدا و به همراه یکدیگر بدون تداخل .
۱۲. آموزش و پرورش تعالیمی دینی مذهبی اخلاقی اسلامی و ... در گردش های علمی .
۱۳. پرورش روحیه همکاری و تعاون و ارتباط سازنده ی اجتماعی بین دانش آموزان .
۱۴. آشنایی و ایجاد علاقه و ارتباط مردم یک منطقه با مناطق دیگر .
۱۵. رونق صنعت ایرانگردی و گردشگری و توجه ویژه به میراث باستانی و فرهنگی جامعه
۱۶. حفظ بهتر و بیشتر منابع طبیعی، آثار باستانی و نقاط جالب و تاریخی با سفرهای همراه با آموزش

به طور کلی گردش علمی آموزش و پرورش دانش آموزان را در ابعاد همه جانبه تحت تأثیر مثبت خود قرار می دهد .
تأثیرات گردش علمی

تاریخی اقتصادی اجتماعی اخلاقی هنری روحی تربیتی جسمی آموزشی پرورشی و تأثیرات گوناگون دیگر آموزش و پرورش و ضرورت فوق برنامه علمی مخصوص دروسی از قبیل علوم اجتماعی و علوم تجربی و گردشهای علمی در کاردانی رشته آموزش ابتدایی دروسی تحت عنوان بررسی کتب علوم اجتماعی و روش تدریس علوم تجربی گنجانده شده است که هر دو این کتابها در دروس مربوطه به آنها با واقعیات خارج از محیط تحصیلی دانش آموزان ارتباط بسیار زیادی احساس می شود چرا که دروس علوم اجتماعی به وضع زندگی اجتماعی اقتصادی سیاسی مردم . پوشش مردم ، آداب اجتماعی ، قوانین و مقررات نوع حکومتها ، نوع زبان دین و مذهب و مسائلی از این قبیل مربوط می شود و دروس علوم تجربی به دروسی از قبیل حیوانات ، گیاهان ، انواع سنگها ، خاکها، آبها ، دریاها ، تغییرات فیزیکی و شیمیایی و مسائل تجربی از این قبیل با نگاهی اجتماعی به سر فصل های موجود در این درس و مشاهده می کنیم که اگر بتوانیم مسائل این درس را به صورت تئوری در مدارس بیان نمائیم و تدریس عملی این درس را به آزمایشگاه نمایش فیلم گردشهای علمی سفرهای زیارتی سیاحتی و فعالیت های از این قبیل ، اختصاص دهیم تا حدود زیادی توانسته ایم یادگیر دروس برای دانش آموزان را آسان نمائیم و مسائل و مباحث دروس را به صورت واقعی تر و در شرایط حقیقی و طبیعی تری برای دانش آموزان آموزش دهیم به طور مثال ما هر چقدر پیرامون نوع سنگ و پیدایش آنها برای دانش آموزان صحبت کنیم تا دانش آموزان این بحث را به شکل طبیعی و واقعی نبینند مطلب را آنطور که باید یاد بگیرد یاد نمی گیرد یا به طور مثال در بحث اجتماعی ما هر قدر که پیرامون آداب اجتماعی یا نقاط دیدنی یک منطقه صحبت نمائیم تا دانش آموزان این مطالب را به طور واقعی مشاهده نکنند مطلب را آنطور که باید درک کنند درک نمی کنند و لذا باید در برنامه ریزیهای آموزشی و پرورشی از اهمیت و فواید پیش از حد این فعالیت غافل نشویم

گزارش مختصر یک روز به یاد ماندنی در گردش علمی سفر به ایبانه و امامزاده آقای علی عباس و شاهزاده محمد (ع)

- ۱ . توضیحات جناب آقای آرشید مدیریت محترم ساعت ۷/۵۰ دقیقه .
- ۲ . شروع حرکت رأس ساعت ۸ از مرکز تربیت معلم شهید مدنی (ره) .
- ۳ . توزیع برگ های ارائه گزارش سفر توسط جناب آقای تدین .
- ۴ . قرائت دعای پر فیض توسل در ابتدای راه توسط همکاران .
- ۵ . صرف صبحانه در عوارضی دوّم اتوبان کاشان رأس ساعت ۹/۳۰ دقیقه
- ۶ . رسیدن به روستای ایبانه حدود ساعت ۱۱/۳۰ صبح به همراه انجام فعالیت های مربوطه .
- ۷ . حرکت از روستای ایبانه پس از فعالیت های مربوط ساعت ۱/۱۰ دقیقه
- ۸ . رسیدن به امامزاده آقا علی عباس (ع) و شاهزاده محمد ۱/۵۰ دقیقه
- ۹ . حرکت از امامزاده به طرف قم پس از زیارت و صرف نهار ساعت ۳/۳۵ دقیقه .
- ۱۰ . رسیدن به شهر مقدس قم رأس ساعت ۶ غروب همان روز .

گزارش آماری گردش علمی

موضوع فعالیت و گردش علمی دروس علوم تجربی و ابتدایی دانشجویان کاردانی آموزش ابتدایی روز سه شنبه . تاریخ ۸۵/۸/۲۳ . ساعت ۸ صبح . مبدأ حرکت مرکز تربیت معلم شهید مدنی قم مقصد روستای ایبانه و امامزاده آقا علی عباس و شاهزاده محمد (ع) . مسیر حرکت از طرف اتوبان جدید کاشان تعداد افراد شرکت کننده ۲۹ نفر . دانشجو ۲۵ نفر . اساتید ۲ نفر . کادر دفتری ۱ نفر راننده ۱ نفر . وسیله نقلیه اتوبوس شهاب خودرو مدل پائین اداره ناحیه چهار عنوانهای اماکن دیدنی بر زیارتی - تاریخی - جغرافیایی - اجتماعی و ... مناطق معروف باستانی مسافت طی شده رفتار و برگشت حدود ۴۰۰ کیلومتر . ساعات گردش ۱۰ ساعت (۱ روز صبح تا غروب)
(بخشی از گزارش اردوی دانشجوی مرکز تربیت معلم شهید مدنی از سایت tmm.ir است که با مراجعه به آدرس ذکر شده می توانید متن کامل آن را مطالعه فرمایید)